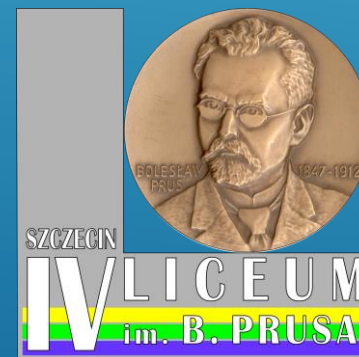

100 LAT POLSKIEGO ZŁOTEGO

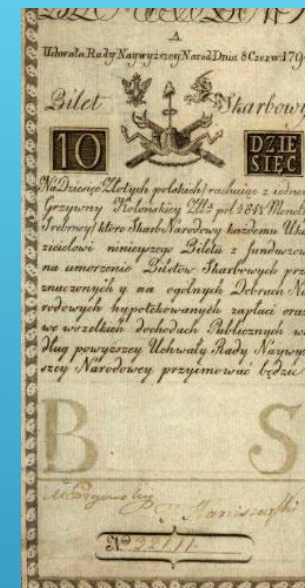
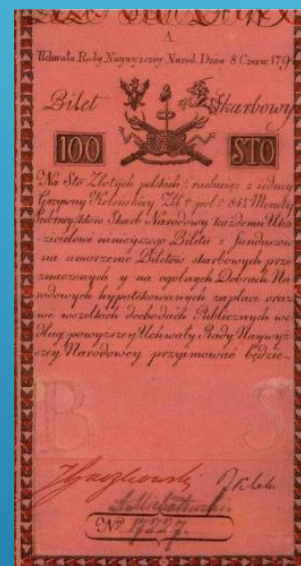
PIERWSZE POLSKIE BANKNOTY

Emisja pierwszego pieniądza papierowego przypada na drugi rozbiór Polski oraz insurekcję kościuszkowską.

Rząd Powstania Kościuszkowskiego wyemitował w 1794 r.

specjalne bilety krajowe. Było to coś między wekslami (bo po wojnie miały być zamienione na kruszec), a papierową walutą (bo za odmowę jej przyjęcia w nominalnej wartości groziły kary).

Banknot trafił na rynek w sierpniu 1794 r., jednak już w listopadzie go wycofano.

POD ZABORAMI

W utworzonym w 1807 r. przez Napoleona – Księstwie Warszawskim pod koniec 1810 r. wprowadzono tzw. bilety kasowe.

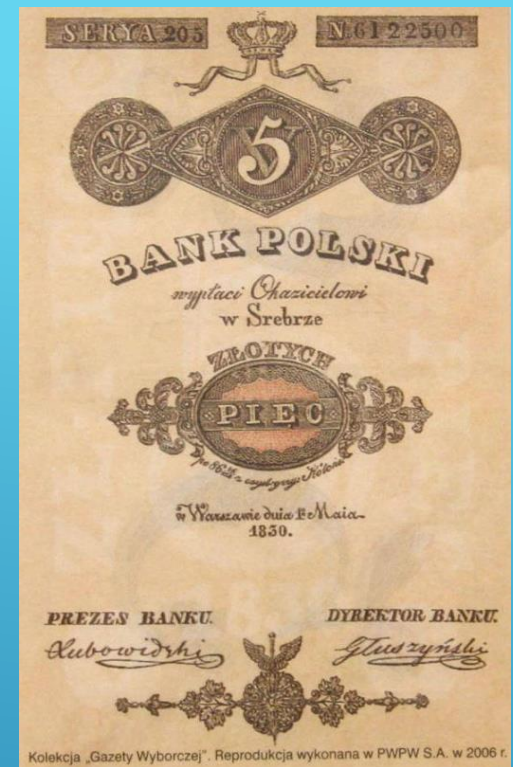
Na banknotach emitowanych przez Główną Kasę Wymiany pojawił się herb Księstwa Warszawskiego.

Po utworzeniu w 1815 r. zależnego od Rosji Królestwa Polskiego emitowano pieniądze z herbem tzw. państwa kongresowego – na którym widniał carski, czarny, dwugłowy orzeł z białym polskim orłem na piersi.

W 1828 r. w Królestwie Polskim powołano do życia Bank Polski.

Był to pierwszy polski bank państwowy.

Nie tylko emitował złotego, udzielał pożyczek, lecz także finansował budowę dróg oraz państwowe górnictwo.

Kolekcja „Gazety Wyborczej”. Reprodukacja wykonana w PWPW S.A. w 2006 r.

POD ZABORAMI

Podczas powstania listopadowego z pieniędzy zniknął herb państwa „kongresowego”, pojawiła się natomiast ukoronowana tarcza herbowa, a na niej polski orzeł oraz litewska Pogoń.

Banknoty i monety rządu powstańczego w 1830 r. były jedynym suwerennym pieniądzem polskim w XIX w.

Po upadku niepodległościowego zrywu zaborcy rozpoczęli rusyfikację i likwidację „niezależności” Królestwa Polskiego.

Na srebrnych monetach wybijano napisy w języku polskim i rosyjskim.

Polskiego orła zastąpiono podobizną św. Jerzego.

Jednak polski orzeł został umieszczony na skrzydłach orła dwugłowego, wśród innych herbów ziem należących do cesarstwa rosyjskiego.

W latach 50 i 60-tych zaczęły obowiązywać ruble i kopiejki.

CZASY STANISŁAWOWSKIE

Ostatni król Rzeczypospolitej Obojga Narodów, Stanisław August Poniatowski, przeprowadził reformę monetarną.

Wtedy też na monetach po raz pierwszy pojawia się nazwa „złoty” w języku polskim zamiast po łacinie.

Aby zahamować inflację, wybijano porządne srebrne talary.

Jednak pojawił się problem - dobre, polskie monety na masową skalę wywozili z Polski Prusacy, zalewając nasz rynek gorszej jakości pieniądzem.

Aby ograniczyć ten problem, udział srebra w polskich monetach został zmniejszony.

To również czas, gdy na masową skalę wprowadzono do obiegu miedziane monety.

Zasługą Stanisława Augusta Poniatowskiego było otwarcie w 1766 r. Mennicy Polskiej.

MARKA POLSKA

W 1916 r. na terenach dawnego zaboru rosyjskiego Niemcy utworzyli Generalne Gubernatorstwo Warszawskie (nie mylić z Generalnym Gubernatorstwem utworzonym przez nazistowskie Niemcy podczas II wojny światowej).

9 grudnia 1916 r. jedyną oficjalną walutą na tym terenie stała się drukowana przez okupanta marka polska, dzieląca się na 100 fenigów.

W obiegu były monety o nominałach 1, 5, 10 i 20 fenigów oraz banknoty o nominałach od ½ do 1000 marek polskich (mkp).

Na banknotach pojawił się biały orzeł w koronie.

Jeszcze po odzyskaniu przez Polskę niepodległości w 1918 r. oficjalnym środkiem płatniczym w II RP była marka polska

REFORMA GRABSKIEGO

15 kwietnia 1924 r. powołano Bank Polski, który miał zajmować się emisją nowych pieniędzy. Był to koniec planowanej od lat reformy.

Już w 1919 r. zdecydowano, że Polacy będą nosić w portfelach złotego oraz grosze, choć powrót do nazwy waluty obowiązującej przed rozbiorami wcale nie był taki oczywisty.

Wśród propozycji cieszących się dużym poparciem w 1919 r. były „lech”, „piast” czy „pol”, a nawet „kościuszko”.

5 lutego 1919 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał dekret określający nazwę polskiej waluty:

„Jednostka monetarna waluty polskiej otrzyma nazwę „lech”, a setna jej część nazwę „grosz””.

Przeciwko takiemu nazewnictwu wystąpił m.in. Stanisław Karpiński.

28 lutego 1919 r. Sejm Ustawodawczy uchylił dekret Marszałka i przesądził, że sto groszy składa się na jeden złoty, a nie jednego „lecha”.

OKUPACJA NIEMIECKA

Po wybuchu II wojny światowej okupant zachować nazwę „złoty”.

Jednak na nowych banknotach miało nie być orła w koronie.

Emisją nowych pieniędzy w okupowanym kraju miał się zająć powołany do życia 15 grudnia 1939 r. Bank Emisyjny w Polsce.

Naziści zaproponowali, by szefem został wiceprezes Banku Polskiego, Feliks Młynarski.

Postawił jednak Niemcom warunki, by napisy na banknotach były w języku polskim, a instytucja zajmująca się emisją okupacyjnej waluty miała w nazwie „polska”.

Niemcy o dziwo zgodzili się na to i tym sposobem Bank Emisyjny, obok Polskiego Czerwonego Krzyża, był jedyną instytucją w Generalnym Gubernatorstwie z Polską w nazwie.

Przedwojenne banknoty zostały ostemplowane i w 1940 r. wymienione na okupacyjne.

„Młynarek” – jak od nazwiska Feliksa Młynarskiego mówiło się na okupacyjne banknoty – o najwyższym nominale 500 zł miał na przedniej stronie podobiznę górala, a na tylnej – panoramę Tatr - banknot ten nazywano góralem

BIERUTOWSKA WYMIANA PIENIĄDZA

Po II wojnie światowej władzę w Polsce przejęli komuniści.

Do nowej reformy wprowadzonej w 1950 roku, przygotowywano się dwa lata.

W 1948 r. rozpoczął się druk nowych banknotów, graficznie nawiązujących do tematyki chłopskiej i robotniczej.

Zamiast wizerunków polskich bohaterów narodowych – rolnik (10 zł), krakowska kwiaciarka (20 zł), rybak (50 zł), robotnik (100 zł) i górnik (500 zł). Operacja była prowadzona w ścisłej tajemnicy.

Nowe banknoty wprowadzono do obiegu 30 października 1950 r.

Do obiegu wprowadzono banknoty 2, 5, 10, 20, 50, 100 i 500 zł i monety 1, 2, 5, 10, 20, 50 gr oraz 1 zł.

W 1966 r. trafił także banknot z Mikołajem Kopernikiem, co mocno wyróżniało go na tle „ludu pracującego” z polskich portfeli.

SERIA „WIELCY POLACY”

W latach 1974– 1977 wprowadzono serię „Wielcy Polacy”.

W portfelach ludzie nosili Karola Świerczewskiego (50 zł), Ludwika Waryńskiego (100 zł), Jarosława Dąbrowskiego (200 zł), Tadeusza Kościuszkę (500 zł), Mikołaja Kopernika (1000 zł), Mieszka I i Bolesława Chrobrego na jednym banknocie (2000 zł).

Z czasem na środkach płatniczych znalazły się podobizny Józefa Bema (10 zł) i Romualda Traugutta (20 zł), którymi to banknotami zastąpiono monety, a jeszcze później Fryderyka Chopina (5000 zł).

Pod koniec PRL-u wprowadzono jeszcze wyższe nominały.

Ludzie odbierali swoje wynagrodzenia w banknotach ze Stanisławem Wyspiańskim (10 000 zł), Marią Skłodowską- Curie (20 000 zł) i Stanisławem Staszicem (50 000 zł), a także w banknocie, na którym nie umieszczono na nim żadnej podobizny. Miał nominał 200 000. zł.

SERIA „WIELCY POLACY”

W 1989 r. emitowano nowe banknoty - 100 000 zł wart był banknot, na którym widniał Stanisław Moniuszko, przy podobiznie Henryka Sienkiewicza widniał nominał 500 000 zł, Władysława Reymonta – 1 000 000 zł, a Ignacego Jana Paderewskiego – 2 000 000 zł.

Do portfeli Polaków miał też trafić banknot z wizerunkiem marszałka Piłsudskiego z nominałem 5 000 000 zł, ale ze względu na denominację do tego nie doszło.

DENOMINACJA

Kryzys końca PRL i wywołana tym inflacja, spowodowały gwałtowny spadek wartości złotego.

W 1990 r. podjęto decyzję o denominacji, ale warunkiem jej przeprowadzenia był spadek inflacji.

Nowe złotówki weszły do obiegu 1 stycznia 1995 r.

Aż do końca 1996 r. w obiegu były stare i nowe pieniądze.

Na sklepowych półkach podawano informację, że coś kosztuje np. jedną nową złotówkę lub 10 tys. starych.

Przy starej cenie trzeba było skreślić cztery zera, by obliczyć cenę w nowych złotych. Na nowych banknotach, których używamy w Polsce do dziś, „wielkich Polaków” zastąpili wyłącznie władcy Polski: Mieszko I (10 zł), Bolesław Chrobry (20 zł), Kazimierz Wielki (50 zł), Władysław Jagiełło (100 zł) i Zygmunt I Stary (200 zł).

W przegródce na drobne brzęczą monety od 1 gr do 5 zł.

Najnowszy wprowadzony do obiegu w Polsce banknot ma nominał 500 zł i widnieje na nim podobizna Jana III Sobieskiego.

